

“SEVGİYLE TUTUNMAK”

Sözcük Sayısı: 3812

Araştırma Konusu: Ülkü Tamer’in “Alleben Öyküleri” adlı yapıtında yer alan öykülerde sevgiyle kenetlenme ana izleğinin sunulmasında anlatıcı figürün işlevinin incelenmesi

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
A. ÇOCUKLUĞUNUN BİREYSEL DEĞERLERİNİ ÖZLEYEN BİREY OLMA	4
A. I. ÇOCUKLUKTA BİREYSEL DEĞER OLARAK <i>KİMLİK OLUŞTURMA</i> .	4
A. II. ÇOCUKLUKTA BİREYSEL DEĞER OLARAK <i>SEVME</i>	6
A. III. ÇOCUKLUKTA BİREYSEL DEĞER OLARAK <i>AİLE OLMA</i>	8
B. ÇOCUKLUĞUNUN TOPLUMSAL DEĞERLERİNİ ÖZLEYEN BİREY OLMA .	11
B. I. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK VATANSEVERLİK..	11
B. I. i. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK <i>VATANDAŞ</i> <i>OLMA</i>	12
B.I.ii. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK <i>VATANSEVER</i> <i>OLMA</i>	13
B.I.iii. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK <i>KADINA</i> <i>DEĞER VERME</i>	14
B.II. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK KÜLTÜREL VE EKONOMİK DEĞERLERE SAHİP OLMA	15
SONUÇ	18
KAYNAKÇA	19

Araştırma Sorusu: Ülkü Tamer'in "Alleben Öyküleri" adlı yapıtında yer alan öykülerde "sevgiyle kenetlenme" ana izleğinin sunulmasında anlatıcı figürün işlevi nasıl sunulmuştur?

GİRİŞ

Bireyin kimliğini ve yaşantısını oluşturma durumu, belirli bir süreç istemektedir. Bu süreçte ise çocukluk dönemi önemli bir yer kaplamaktadır. Birey olma sürecinin temeli çocuklukta atılmaktadır. 'Çocukluk', bireyin yaşam ile yeni tanıştığı ve bu tanışma sürecinde duygularının en saf, mantığının ise en temiz olduğu dönemi tanımlamaktadır. Hayata yeni atılma sürecinde ise çocukluk olgusu, farkındalığın en yüksek olduğu bir olgu olmaktadır. Bunun sebebi ise yeni şeyler öğrenmeye, yeni bilgileri beyine aktarmaya kişiliğın en aç olduğu zamanın çocukluk olması olmaktadır. Yazarlar yapıtlarını yazarken kurguladıkları olay akışlarını yarattıkları figürlerle anlatmaktadırlar. Yarattıkları ve seçtikleri figürler de ya bizzat kendi yaşantılarından aldıkları, ya da gözledikleri ve değerlendirdikleri, analiz ettikleri figürler olmaktadır. Bu sayede anlatıcı figür yaratma işlevi elde edilmiş olmaktadır.

Ülkü Tamer'in Alleben Öyküleri adlı yapıtında yer alan Sitti Zeynep, Çete İsmail, Şekerci Asım ve Macı Hüseyin adlarında dört tane öykü bulunmaktadır. Bu dört öyküde öykü kişilerinin ardında bulunan yetişkin bireyin kimliğini ve kişiliğini oluşturmasında en önemli temellerin atıldığı 'çocukluk' noktasını unutmak istememesi ve o çocuklukta kendini defalarca var etmesi anlatılmaktadır.

Dört öykünün de baş 'öykü kişisi' çocuklardır. Bu dört öyküde temel alınan ve odağa alınan figürlerin tamamının "çocuk" figürler seçilmeleri okura "çocukluğu" anlatan birer deneyim sunmaktadırlar. 'Çocuk' olarak temellendirilen bu odak öykü kişileri, hem yaşanmışlıkları biriktiren hem de yaş almaya devam ederek toplumun bireylerine dönüşenler olmaktadır. Bu "çocuk"lar büyüdüklerinde biriktirmişlik ile oluşturdukları yaşam deneyimlerini de

yorumlayan, onlara kendi bireysel ve toplumsal değerlerini katan bireylere dönüşmektedirler. Artık büyümüş bir bireyin, birey olma sürecinde çocukluğunun değerlerini yorumlayarak bunun farkındalığını elde etme durumu, yapıta hakim olan anlatıcı figür yaratma işlevini sunmaktadır. Bir diğer yandan ise, öykülerdeki çocuk odak öykü kişilerinde, “çocukluk”larının üzerinden uzun bir süre geçip belirli bir yaş aldıktan sonra geriye dönerek bahseden bir “yetişkin”in sesi de duyulmaktadır. Bu yanıyla bu öyküler bireyin çocukluk dönemine olan özleminin kabardığını da vurgulamaktadır. Bu özlemin sebebi ise bugünün bozulan değerleridir. Değişen ve yozlaşan değer yargıları içinde çocukluğunu ve çocukluğunun ortamını özleyen bireyin şu an bulunduğu anın çocukluk değerlerine göre değişkenlik göstermesi bu özlemi kabartan en önemli etken olmaktadır. Bu etken ile birlikte çocukluğa sarılma düşüncesi bireyde anlamlı bir yere sahip olmaktadır. Aynı zamanda birey bu özlem ile birlikte hafızasını da canlı tutma isteğini yaşatmaktadır. Bu hafızanın canlı kalma durumunda değerlerini yaşayacak veya yaşatacak olan birey, dünyada şüphesiz iz bırakacaktır. Kısacası çocukluğunu, yani onun kimliğini ve kişiliğini oluşturmada en önemli temelini atıldığı noktasını unutmak istemeyen öykü kişilerinin ardındaki yetişkin birey kendisini defalarca var edecektir.

Ülkü Tamer’in Alleben Öyküleri adlı yapıtında yer alan öykülerdeki odak öykü kişileri olan çocuklar, hem bireysel değerlerini hem de toplumsal değerlerini yorumlayan çocuklar olarak yapıtta yer almaktadırlar. Bu bireysel ve toplumsal değerlerin anlatıldığı öykülerin kişilerinin çocuk odak figürler olması, çocuğun o masumluğundan, saflığından ve duruluğundan yaşanan dünyayı anlatmada önemli bir yere sahip olmaktadır. Öykülerin odaklandığı konu, “Çocukluğunun Bireysel Değerlerini Özleyen Birey” ve “Çocukluğunun Toplumsal Değerlerini Özleyen Birey” olmak üzere iki anlamsal kesit çerçevesinde değerlendirilebilir. Bunların yanı sıra çeşitli bireysel ve toplumsal gerçeklikler bu iki anlamsal kesitin yansıtılmasında ve okura sunulmasında önemli etkenler olarak rol oynamaktadır.

A. ÇOCUKLUĞUNUN BİREYSEL DEĞERLERİNİ ÖZLEYEN BİREY OLMA

Birey, kimliğini ve kişiliğini oluştururken öncelikle kendi iç dünyasını şekillendiren öğelerle bu yapıyı oluşturmaktadır. Bu yapının bireysel olarak algılanmasında ise özellikle duygusal işlevlerin kullanılması etkili olmaktadır. Özellikle kimlik oluşturma, sevgi, aile gibi duygusal anlamlar taşıdığı için bireyin kendi içinde yorumladığı ve ona kendisiyle anlamlar kattığı değerler bu bireyselliğin oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Ülkü Tamer'in "Alleben Öyküleri" adlı yapıtında yer alan dört öyküde de kimlik oluşturma, sevgi ve aile unsurları okura sunulmaktadır. Yazarın amacı, çocukluğuna özlemle baktığı zamanlarda yaşadığı duygusallığı sevgi ve aile unsurlarını vererek bu özlemine ne kadar canlı tutmak istediğini ve kimliğini oluşturmada bu unsurların nasıl ve ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Çocuklukta bireysel bir değer olarak *kimlik oluşturma*, bireysel bir değer olarak *sevme*, bireysel bir değer olarak *aile olma* alt başlıkları çerçevesinde anlatıcı kişi bu değerlerin kişiliğini oluşturmaya nasıl katkı sağladığını okura sunmaktadır.

A. I. ÇOCUKLUKTA BİREYSEL DEĞER OLARAK KİMLİK OLUŞTURMA

Bireyin kimliğini oluşturma sürecinde en büyük katkı sağlayan olgu; bireyin hayata atılımının temellerinin atıldığı çocukluk süreci olmaktadır. Birey çocukluk döneminde öğrendiklerini en iyi şekilde hafızasında tutar, çocukluk döneminde yaşadıklarından ders çıkarır ve çocukluk döneminde hayatın anlamını ufak da olsa anlamlandırmaya başlar. Bu dönemde yaşadıkları onun ileriki yıllarda yaşayacaklarını şekillendirecek olan yapı taşları olmaktadır.

Ülkü Tamer'in "Alleben Öyküleri" adlı yapıtında yer alan Çete İsmail adlı öyküsünde, Elmas adında sekiz yaşında olan bir kız çocuk odak figür görülmektedir. Elmas, babasıyla yaşayan bir kız çocuk olarak okura sunulmaktadır. Babası gazeteci olup on sekiz yaşında iken evlenip on dokuz yaşında iken çocuğu olup yirmi üç yaşında eşinden ayrılan bir kız çocuğu

olmaktadır. Aynı zamanda babası bir birey olarak üst statülerde biri olmamakla birlikte toplumsal düzeni bozan bir insan olarak var olmaktadır:

“Gazetenin sahibi uykudan uyandırıldığı için kızdı. Hem zaten o şehrin adı nasıl olsa yanlış çıkacaktı gazetede. Ertesi gün yumruk yumruğa dövüştiler. Çete İsmail klişelerini alıp gitti. İki gün sonra barıştılar. Bir ay sonra da Çete İsmail evlendi. Nikahında gazetenin sahibiyle şehrin Emniyet Müdürü şahitlik ettiler.” (Tamer, 38)

Odak figür Elmas'ın babası Çete İsmail'in toplumsal düzeni bozan bir kişilik olması, İsmail'in kendi hayatına yansıdığı gibi doğal olarak kendi kızının hayatına da yansımaktadır. Bireyin kimliğini oluşturmasında çocukluk temel etken iken çocukluğunun yapılanmasında da anne baba faktörleri önemli unsurlar olduğu için Elmas, babasının bu yapısıyla birlikte kişiliğini de şekillendirmektedir:

“ ‘ Çay yapayım mı, Çete?’ diye sordu.

‘İstemem.’

‘Şarap ister misin?’

‘İstemem.’

‘Git bir dolaş istersen. Açılırsın belki.’

‘Yatsana sen artık!’” (Tamer, 43)

Henüz sekiz yaşındaki odak figür Elmas'ın babası Çete İsmail ile bir baba kız gibi değil de arkadaş gibi konuşması, çocuk odak figürün olgunluğunu göstermektedir. Bu olgunluk ise kimlik oluşturmada önemli bir yere sahip olmaktadır. Bir çocuğun içindeki çocuksu duygular doğuştan onunla beraber var olmaktadır. Olgunluk ise sonradan kazanılan ve bazı bireyler tarafından ömür boyu bile kazanılmayacak olan bir olgu olmaktadır. Bu olguyu ise Elmas

daha sekiz yaşında elde etmektedir. Bu sayede kimliğini oluşturmada farkında ve olgun bir birey olma unsurları göstermektedir.

A. II. ÇOCUKLUKTA BİREYSEL DEĞER OLARAK *SEVME*

Sevgi ve aşk olguları, bireyin içinde hissettiği zaman koşulsuz bulunan duygular bütünü olmaktadır. Bireyin ona biçtiği anlamla derinleşen ve kalbi olarak algılanan hisler olmaktadır. Kötü duygulardan ve olumsuz durumlardan uzakta olan bu olguların çocukluktan elde edilmesi, bireyin hayatına yansıyan en önemli gelişmelerden biri olmaktadır. Sevgi içinde büyüyen bir çocuk, bu duyguyu küçük yaşlarda hissetmeye başladığından dolayı hayata karşı pozitif bir bakış elde edecektir. Bu durum ise hayatının sonraki evrelerinde onu daha farkında ve daha hissiyatlı bir birey yapacaktır.

Ülkü Tamer'in "Alleben Öyküleri" adlı yapıtında yer alan öykülerde bu olgular, duyguların en saf, duru ve temiz hissedildiği anlarda, çocuk odak figürler üzerinden verilmektedir. Öykülerdeki çocukluğa duyulan özlemde özellikle iki olguya yer verilmesi, özleminin ne kadar masum ve saf olduğunu okura sunmasında yardımcı olmaktadır. Yapıtta yer alan özellikle Sitti Zeynep öyküsünde aşk ve sevgi duygularına yazar anlatıcı tarafında yoğun yer verildiği görülmektedir. Sitti Zeynep adlı öyküde odak figür dokuz on yaşlarında Kemal adında bir erkek çocuktur. Kemal, çevresini iyi gözlemleyen ve detaylara önem veren bir figür olarak yapıtta sunulmaktadır. Aynı zamanda babası gibi güçlü, sessiz ve sakin, düşünceli bir çocuk olmaktadır. Öykünün başlığında da yer alan Sitti Zeynep figürü ise odak figür Kemal'in halası olmaktadır. Sitti Zeynep, çocukluk olgusunun en önemli simgesi olan masalları anlatmayı seven, sevdiği kişiyle birlikte kaçan fakat ayakları yanık, sara hastası olan, yaşama şansı düşük olan bir figür olarak okura sunulmaktadır:

“ ‘Uzun zamandır hastaydı galiba.’ dedi Kemal Bey.

‘Çok uzun zamandır. Ameliyat olur ama yaşamaz demiş doktorlar. Binde dokuz yüz doksan dokuz ölürmüş. Babam da ‘Kalsın.’ demiş. Mazhar Osman bakmış. Babam da ameliyat ettirmemiş.’ ” (Tamer, 13)

Sitti Zeynep ölümcül bir hastalık ile boğuşmaktadır ve ayaklarını tandırda yakması ile birlikte yaşadığı acı günden güne artmaktadır. Kısacası ölüm, onun için bir kurtuluş haline gelmektedir. Öyküde daha çok bu özellikleriyle vurgulanan Sitti Zeynep’in bu olumsuz ve cefa çektiği hayatının yine de bir kısmında sevgisinin, aşkının peşinden giderek duygularını yok saymadığının anlatılması; bireysel değerleri yansıtmaktadır. Kısacası bireysel değerler bir bireyin yaşamında olumlu da olsa olumsuz da olsa sürekli yer bulmaya devam etmektedir. Bunları izleyen Kemal halasından sevgiyi, sevmeyi de öğrenmektedir.

Aynı zamanda odak figür Kemal’in de sevgi ve aşk adına çocuksu duygularının vurgulandığı görülmektedir. Çocuk olan odak figür Kemal’in yansıtılan sevgi olgusu durumu ise tamamen masumiyet dolu olmaktadır:

“Cenaze ikindi namazına yetişti. Ayhan’la Beyhan annemle İstanbul’da oldukları için camiye gidemediler. Ben gittim. Bildiğim duaları okudum. Namaz için sıraya dizilmişlerdi. Ben de bir yerde durdum. Babam beni arkaya itti. ‘Cenaze namazını bilmiyorum ama Allah beni anlar,’ diye düşündüm. Tabutu da taşıyamadım. Küçüktüm.” (Tamer, 13-14)

Sitti Zeynep adlı öyküde odak figür Kemal’in koşulsuz bir sevgi beslediği halası Zeynep’in cenazesinde tamamen çocuksu masumiyeti, samimiyeti ve içtenliği ile davranarak olayları gözlemlemesi ve ona uygun hareket etmesi vurgulanmaktadır.

Aynı zamanda Allah'ın onu anlayacağını düşünmesi ile bir çocuğun dine ve onun yaratıcısına samimi ve çıkarsız, safça bir çocukça bakış açısıyla yaklaşması da koşulsuz sevgiyi öğrenen çocuğa başka bir örnek sergilemektedir. Sevgi ve aşk duyguları aslında insanın her yaşında ve her anında masumiyet ve samimiyetle şekillenen fakat bu içtenliğin en çok çocukluk yaşlarında görülmesi ile yapılanan duygular olmaktadır.

A.III. ÇOCUKLUKTA BİREYSEL DEĞER OLARAK AİLE OLMA

Aile, bir toplumun en küçük yapı taşı olarak var olmaktadır ve aile yapısı, bireyin kişiliğini şekillendirmesinde ve bireysel değerlerini kazanmasında çok büyük bir yere sahip olmaktadır. Birey ilk doğduğu andan itibaren kendini bir ailenin içinde bulmaktadır ve doğal olarak o ailenin içindeki bireylerden, onların davranışlarından ve hareketlerinden etkilenmektedir. Bulduğu, doğduğu ailenin yapısında bulunan gelenek ve görenekler, çeşitli adetler, davranış biçimleri sürekli bireyin yaşamını ve değerlerini şekillendirecek etmenler olmaktadır.

Ülkü Tamer'in "Alleben Öyküleri" adlı yapıtındaki ilk öykü Sitti Zeynep'te bu aile yapısı çarpıcı şekilde okura sunulmaktadır. Bu öyküde kocaman bir aile ve o ailenin yapısından bahsedilmektedir. Gaziantep'in Alleben adlı ilçesinde bulunan müstakil bir köy evinde geçen öykünün hemen başında evin içindeki eşyalardan nasıl bir aile oldukları anlaşılmaktadır:

"İğneler, iplikler, üç düğme, bir düğme daha, biri sarı, öteki beyaz iki düğme daha, boş makaralar, kağıt parçaları, kırık bir turnak makası, kemik bir tarak, kırmızı bir kurdele, sayfaları eksik bir Radyo dergisi, paçavralar, kese kağıtları, iğneler, belki yüz kadar iğne, kolonya şişeleri, kına, payyavşağı, boncuklar, patlamış kırmızı bir balon, babamın askerlik arkadaşının fotoğrafı..." (Tamer, 10)

Evin içindeki eşyaların yoğun betimlemesinin yapıldığı bu bölümde özellikle verilen eşyalar sayesinde evin ne kadar coşku dolu ve yaşam dolu olduğu görülmektedir. Eşyalarının bile bu kadar coşkulu olduğu bir evde doğal olarak içindeki bireylerin de en az o eşyalar kadar

coşkulu olması beklenmektedir. Buradaki coşku kelimesi aynı zamanda değerlere bağlılık ile de şekillenmektedir. Bir ailenin içinde coşku ne kadar yüksek olursa sevgi, güven ve ailedeki bireyler arasındaki bağ da o kadar kuvvetli olmaktadır. Öyküye göre bu değerlerin kuvvetli olduğu bir ortamda ise bireysel değerler hiçbir zaman önemini yitirmemektedir:

“ ‘Mutfağa gidip buzdolabını açtım. Şişeden bir yudum su içtim. Holden Kiraz Bacı'nın sesini duydum. ‘Sular kesiliyor; bari hortumla banyoya su doldursak.’ diyordu. ‘Olmaz.’ dedi ninem, ‘su doldurulmaz; tersine, bütün sular boşaltılır.’”

(Tamer, 12)

Gelenek ve görenekler bir ailenin olmazsa olmazları haline gelmektedir. Tıpkı coşku gibi, bir ailede gelenek ve göreneklerin fazla olması çok önemli olmaktadır. Fakat asıl mutluluk gelenek ve göreneklerin fazla olmasıyla değil, onu yaşatan ve kaybetmemek için savaştan aile bireylerin gayretiyle doğmaktadır. Aynı zamanda gelenek ve göreneklerin dışında aile içi ilişkiler de yapıtta önemli bir yer edinmektedir. Sitti Zeynep ve Kemal arasındaki hala yeğen ilişkisi buna bir örnek olmaktadır. Bir bireyin kendine en yakın hissettiği aile bireyinin genellikle anne ya da baba olarak kabul edildiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, yapıttaki hala-yeğen ilişkisi göze çarpmaktadır. Bir hala ve yeğenin de sevgi ve hayranlık dolu bir ilişkiye sahip olabileceği bireysel değerler kapsamı altında okura sunulmaktadır. Baba kız ilişkisi de yapıtta Çete İsmail öyküsündeki Çete İsmail ve kızı Elmas ilişkisi üzerinden de anlatılmaktadır. Tıpkı Sitti Zeynep öyküsündeki hala-yeğen ilişkisi gibi sevgi ve hayranlık dolu bir baba-kız ilişkisi Çete İsmail öyküsünde okura aktarılmaktadır:

“Çete İsmail, kapının önüne çıkınca esnedi; yukarıya, pencereye baktı, kızına el salladı, öpücük gönderdi. Sonra gazeteye gitti.” **(Tamer, 40)**

Bireyin bireysel değerleri arasında bulunan aile unsurunda gelenek görenekler, örf adetler ve ailedeki yaşça büyük bireyler bir çocuk tarafından göze çarpmaktadır. Algıları son derece açık

ve farkındalığı yüksek olan çocuk odak figürlerin gözünden en ufak bir detayın bile kaçmaması; hem gelenek göreneklerini bilmesinde hem de kişiliğini oluşturacak ‘aileden birini örnek alma’ konusunda ona yardım sağlayacaktır.

Kimlik oluşturma, sevme, aile olma bir bütünlük içermektedir. Bu birbirinden ayrılmazlık bütünlük, birleştirici unsurlar, bireyin kimliğini oluşturma sürecinde önemli bir yere sahip iken bu duyguların ailenin içinde olması bireyin kimliğini kazanmasında ona kolaylık sağlamaktadır. Bu bireysel değerleri oluşturan unsurlar, bireyin bir toplumun içinde yer alarak ait hissetmesini sağlamaktadır, bu yolla çocukluğunu özleyen oraya kendini ait hisseden bireyin yaşama tutunması kolaylaşmaktadır.

B. ÇOCUKLUĞUNUN TOPLUMSAL DEĞERLERİNİ ÖZLEYEN BİREY OLMA

Birey, geçmişine özlem duyarken bunu sadece bireysellik olarak algılamamakta, toplumsal yapıyı da bu duruma dahil etmektedir. Farkındalığının yüksek olduğu ve ‘aydın’ diyerek tabir edilebilecek anlatıcı, çocukluk günlerindeki toplumu ve toplumsal değerleri de özleminin içine katmaktadır. Toplumsal değerlerde en az bireysel değerler kadar bireyin kişiliğine etki eden bir yapı taşı olmaktadır. Aynı zamanda bireyin çocukluğundaki toplumsal değerleri özlemesi, şu an yaşadığı toplumdan istediğini alamadığını ve geçmişteki toplumuna kıyasla daha az hissiyat oluşturduğu gözlemlenmektedir. Bireysel değerleri oluşturan unsurların sayesinde insan, bir toplumun içinde yer alarak kendini o topluma ait hissetmektedir. Bu yolla çocukluğunu özleyen, kendini o zamanki topluma ait hisseden bireyin yaşama tutunması kolaylaşmaktadır. Ülkü Tamer’in “Alleben Öyküleri” adlı yapıtında yer alan dört öyküde de vatanseverlik, vatandaş olma, vatansever olma kadının toplumdaki yeri, ekonomik ve kültürel değerler gibi kavramların oluşturduğu toplumsal değerler, bireyin çocukluğunda hayatını geçirdiği toplum hakkında okura bilgi vermekte ve bireyin özleminin neden oluştuğu hakkında bilgi vermektedir.

B.I. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK VATANSEVERLİK

Vatan ya da yurt, bireyin doğduğu, büyüdüğü, bir milleti oluşturan en önemli unsur anlamına gelmektedir. Terimsel anlamından çok vatan kelimesinin duygusal ve manevi anlamı daha ağır basmaktadır. ‘Vatan’ kavramı, gerekirse bireyin uğruna düşünmeden canını verebileceği toprak anlamına da gelmektedir. Ülkü Tamer’in “Alleben Öyküleri” adlı yapıtında yer alan öykülerde vatan kavramı belki de en çok göze çarpan detay olmaktadır. Yapıtta bulunan dört öykü de Gaziantep, Alleben’de geçmektedir. Alleben’de çok meşhur bir dere bulunmaktadır. Bu dere Gaziantep’i ikiye ayırmaktadır. Bu vasıtasıyla çok önemli bir yere sahip olmaktadır. Aynı zamanda Alleben, Gaziantep anlamına gelmektedir. Gaziantep denilince akla ilk gelen

yerlerden biri olmasının sebebi de bu olmaktadır. Öykü kişileri olan çocukların çocukluğunu anlatırken bizzat memleketini, doğduğu ve çocukluğunun geçtiği toprakların özelliklerini es geçmemektedir, bu aidiyet duygusunun öneminin de çocuklukta edinildiğinin bir göstergesi olarak yapıtta yer almaktadır.

B.I.i. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK VATANDAŞ OLMA

Bir toplumun yapısı nasıl olursa olsun, o toplum içindeki vatandaşlardan birileri mutlaka toplumsal yapıdan memnun olmayacak, bununla kalmayıp isyan çıkartmaya kadar durumu götürecektir. Bu tip isyanlar ise iç güvenlik sorununu doğuracaktır.

Ülkü Tamer'in "Alleben Öyküleri" adlı yapıtında yer alan öykülerde iç güvenlik sorununun kendini belli ettiği yer Çete İsmail adlı öykü olmaktadır. Öykünün başlığı İsmail'in lakabı 'Çete'den de olmak üzere, ortada bir isyan durumu söz konusu olmaktadır. 'Çete' kelimesi, duyulduğunda bile insanı ürkütmeye yetecek olan bir kelime olmakla beraber, yapıtta İsmail'in lakabı olmasıyla kendine yer edinmektedir:

"Sayfaları baskı makinesine taşıdı, yan yana koydu. Gazeteyi bastı. Yüz tabaka kağıt kullanacaktı aslında; sonra kağıtları çevirip arkalarını da basacaktı. Ortadan kesilince iki yüz gazete olacaktı elinde. Ama yanlışlıkla iki yüz tabaka kağıt kullandı. Kağıtları çevirirken, yapmış olduğu yanlışın farkına vardı. 'Zararı yok, Çete İsmail'in ölüm haberi gazeteyi daha çok sattırır nasıl olsa.' diye düşündü." (Tamer, 49)

Çete lakaplı İsmail, yirmi üç yaşında bir Anadolu genci olmaktadır. Yaşadığı toplumda bir değişim ve modernleşme çabası gerçekliği bulunmaktadır. O da bu gerçekliğe karşı çıkan ve toplumsal düzeni bozan bir kişilik olmaktadır, bunun için kendi ölüm haberini yapmayı bile göze almaktadır. Kısacası toplumda iç güvenlik sorununun doğması, iç isyan çıkartanların olması demek; eskiye göre bir şeylerin, toplumsal yapının değiştiğini görmek demektir.

Öyküde Alleben’de var olan toplumsal yapının değişim süreci gösterdiği gerçeğini Çete İsmail üzerinden okura sunmaktadır.

B.I.ii. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK VATANSEVER OLMA

Bir toplumda dış güvenlik sorununun var olması, o toplumun birbirine kenetlenmesini sağlayacak bir sebebin içinde olması anlamına gelmektedir. Bu dış güvenlik sorunu da toplumun ve ülkenin bağımsızlığının tehlikede olduğu savaş gibi durumlarla söz konusu olmaktadır.

Ülkü Tamer’in “Alleben Öyküleri” adlı yapıtında yer alan öykülerde savaş gerçeği söz konusu olmaktadır. Toplumsal değerlerine özlem duyan bir bireyin de iyi kötü toplumda bulunan bütün gerçeklikleri vermesi esas olmaktadır. Milli Mücadele yıllarında çocuk olan bireylerin yaşadıkları ve gözlemledikleri öykülerdeki çocuk öykü kişilerinin üzerinden yansıtılmaktadır:

“Ne kadar kiremit varsa yere düşürürlerdi. Sonra gaz şişelerini dama atarlardı. Kırılan şişelerden yayılan gaz ne kadar da çabuklaştırırdı her şeyi. Paçavraları yakıp atmak, yangının bir anda büyümesini keyifle seyretmek işin en güzel yanıydı. Bir de çığlıklar olmasa. ‘Fransızlar bize acıyor mu!’ derdi İdris. ‘Onları evlerinde barındıranlar bize acıyor mu!’ Ama o, ilk öldürdüğü Fransız’a acımişti. Hüseyin Bey’e yakalandıkları akşam.” (Tamer, 28)

Savaş gerçeği, öykü kişilerinin çocukluğunda yer edinen bir kavram olarak yapıtta sunulmaktadır. Fakat bu savaş gerçeğinin yapıtta nasıl aktarıldığı önemli olmaktadır. Toplumda barınan sevginin ve birlik beraberliğin Alleben üzerinden aktarıldığı yapıtta savaş gerçeğini olumsuz bir şekilde ele almak yerine olumlu bir şekilde ele almak gerekmektedir. Savaşın içinde bulunan ülkede vatanseverlik, vatanperverlik, milli mücadele kavramları bireyde en üst noktalara kadar ulaşmaktadır. Mücadeleci ruh kadın, erkek, çocuk, yaşlı

herkesi sarmaktadır. Bu üst noktalara kadar ulaşma durumunda ise milletin bilincinin de birlik beraberlik duygularının da en üst noktalara ulaştığı görülmektedir. I. Dünya Savaşı içinde Alleben üzerinden aslında bir Antep, Güney Cephesi savunması yapıldığı görülmektedir. Kısacası savaş gerçekliğinin içinde bulunan, ulusal anlamda bağımsızlıklarının tehlikede olduğunu bilen bir toplumun kenetlenme seviyesi her zamankinden fazla olmaktadır ve bu durumda tüm öykülerdeki çocukların kahramanlık anlatılarıyla büyüdükleri ve toplumsal değerlere bağlı olarak kendilerine toplum içinde yer buldukları görülmektedir.

B.I.iii. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK *KADINA DEĞER VERME*

Türkiye’de uzunca yıllar süregelen bir ataerkil anlayış söz konusu olmaktadır. Kadının sözünün erkeğin sözüne nazaran çok değer görmediği, toplumdaki her birey tarafından bilinen bir toplumsal gerçeklik olmaktadır. Bir diğer gerçeklik ise bu durumun Türkiye’nin her bölgesine eşit yayılmaması gerçekliği olmaktadır. Kadının söz sahibi olmadığı anlayışı Türkiye’nin Batısı’nda çok bulunmazken, Doğusu’nda ise durum tam tersi olmaktadır. Kısacası bölgeler arası bir anlayış dengesizliği söz konusu olmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan Alleben’de de kadının değersiz olarak görüldüğü bir anlayış söz konusu olmaktadır. Bu değersizlik olgusu bireyin hayata bakış açısına etki etmekte, dikkatini çekmektedir. Çocukluğuna özlem duyan bireyin, toplumun acı gerçekliklerini de göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Ülkü Tamer’in “Alleben Öyküleri” adlı yapıtında yer alan öykülerden Çete İsmail’de, Çete İsmail figürü üzerinden kadının değersizliği aktarılmaktadır. Ayrıca kadının değersizliği durumunu kendi çocuğu ile yaşadığı bir diyalogdan anlaşılması, çocuğu yetişkini yaşlısı, toplumda her bireyin bu durumu artık kanıksadığı görülmektedir:

“Çete İsmail ıslanmıştı.

‘Buraya getirseydin ya onu,’ dedi Elmas. Çete İsmail, gülerek ‘Sonra otele götürürken nasıl olsa ıslanacak değil miydim,’ dedi. ‘Yapma be Çete. Kendi kendine giderdi orospu. Kiminleydin?’

‘Tanımazsın. Yeni gelmiş.’” (Tamer, 39)

Öykülerdeki çocuk kişilerin çocukluğunun bireysel değerlerine doğru aldığı yolculukta o dönemki toplumun yapısı incelendiğinde sosyolojik bakımdan bir toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hakim olduğu, dönemin Alleben’inde görülmektedir. Birlik ve beraberlik duygusunun yükseklerde olduğu bu toplumda kadının değersiz görüldüğü gerçeği de yapıtta aktarılmaktadır. Aynı zamanda yapıttaki dört öyküden sadece bir tanesinin kız ismi ile, diğerlerinin erkek ismi ile olması da ataerkilliğin hakim olduğu bir Alleben toplumunu yansıtmaktadır.

B.II. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL DEĞER OLARAK KÜLTÜREL VE EKONOMİK DEĞERLERE SAHİP OLMA

Bir toplumun kültürel ve ekonomik değerleri, o toplumun kalkınmasında bulunan en önemli etkenlerdendir. Bu değerler, toplumda bulunan her bireyin hayatını etkilemektedir. Bu sebeple de anlatıcı kişinin çocukluğuna duyduğu özlemde bu değerlere de yer vermesi gerekmektedir. Kültürel ve ekonomik değerler, günden güne değişiklik göstermesi beklenen ve normal karşılanan değerler olmaktadır. Anlatıcı kişinin şu an yaşadığı toplumdaki kültürel ve ekonomik değerler ile kendi çocukluğundaki değerler değişiklik gösterdiği için çocukluğuna özlem duyması normal olarak karşılanmaktadır.

Ülkü Tamer’in “Alleben Öyküleri” adlı yapıtında yer alan öykülerin genelini oluşturan yapıt isminde bir uzamın bulunması, yapıtın içindeki öykülerin uzam ile bağlantılı olduğunun en

büyük kanıtı olmaktadır. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Gaziantep'te bulunan Alleben'in toplumsal yapısı incelendiğinde ekonomik ve kültürel değerler de önemli yerlere sahip olmakta, toplumsal değerlerin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Öncelikle ekonomik değerler incelendiğinde; yapıttaki dört öykü de göz önünde bulundurulduğunda genellikle orta sınıfın çok olduğu, işçi sınıfının Alleben'de yer edindiği görülmektedir. Geçimini toprakların verimliliğinden dolayı tarımla ve ticaretle sağlayan, daha çok köylü bir sınıf görülmektedir:

“Ansızın, biraz önce baktığım halde görmediğim iskeleyi fark ettim. O kadar büyüktü ki, Halkevi'nin bir yüzünün yarısının yarısını kaplıyordu. İşçiler vardı üstünde, savaştan kalma kurşun ve şarapnel izlerini çimentoyla sıvıyorlardı. Belki de beyaz bir badana çekerlerdi sonra.” (Tamer, 15)

Ekonomik değerler dışında Alleben'in köklü bir kültür yapısı bulunmakta, bu kültür yapısı da yazar anlatıcının özlemini duyduğu toplumsal değerler ile birlikte yapıtta aktarılmaktadır. Öncelikle toplumda birlik ve beraberlik söz konusu olmakta ise, bu toplumun toplumsal değerlerine de yansımaktadır. Gelenek-görenek, örf adet gibi kültürel değerlerin yanı sıra yapıtta kullanılan leitmotivler ve çeşitli lakaplar da bu kültürel öğelerin yansıtılmasında ve anlatıcı figürlerin toplumsal değerlere olan özlemini vurgulamasında etkili olmaktadır. Alleben Öyküleri adlı yapıtta bulunan dört öykünün isimlerinin bir isim ve lakaptan oluştuğu görülmektedir. Sitti Zeynep öyküsünde kullanılan Sitti'nin Arapça kökenli 'Hala' anlamına gelen bir lakap olarak kullanılması Alleben'in çok uluslu yapısından kaynaklanmaktadır. Bu da kültüre etki etmektedir. Çete İsmail öyküsünde kullanılan 'Çete'nin bir toplumsal iç bozukluk olduğunu gösterdiği görülmektedir. Şekerci Asım öyküsündeki 'Şekerci' lakabının hem çocuksu bir olgu hem de Alleben halkının meslekleriyle özdeşleşmesi ve zaman geçtikçe bölge halkının bu duruma alıştığı, kendi içlerinde yeni bir söylem oluşturdukları görülmektedir. Macı Hüseyin öyküsü ile birlikte ise 'Macı' lakabının aslında Arapça kökenli fakat yerli Türkçe ile birlikte sabanın sapı anlamına gelen bir anlam ile kullanılması tıpkı

Şekerci Asım'da olduğu gibi Alleben halkının bireyi gün geçtikçe yaptığı işlerle özdeşleştirdiğinin kanıtı olmaktadır.

Aynı zamanda öykülerin başlıkları dışında içlerinde geçen Zeynep, İdris, İsmail, Mehmet, Ali, Hüseyin gibi isimler de Anadolu'dan gelen isimler olmakta ve Anadolu insanını yansıtarak kültürel değerlerde söz sahibi olmaktadır. Bu gibi kültürel değerlerin dışında çeşitli toplumsal dayatmalar da bulunmaktadır: “ *‘Sen Hacı oldun, baba.’ dedi. ‘Artık sinemacılık etmen yakışık alır mı?’*” (Tamer, 65) Toplumdaki bireylerin yaşantısının din gibi ölçütlerle de belirlenmesi, kültürel değerleri oluşturan etmenlerden olmaktadır. Öykülerde anlatıcı olarak çocukların yer alması ve çocukluğun toplumsal değerlerini özleyen duyulan yetişkinin sesindeki özlemin sebebinin bugünkü toplum yapısının değiştiğini hissetmesi olduğu söylenebilir. Bugünkü içinde yaşadığı toplumdan sıyrılarak çocukluğunda sevgiyle hatırladığı değerlere sarılmak ve sığınmak isteği sürekli bir var oluş çabasının da ayrı bir göstergesidir.

SONUÇ

Bir bireyin kendini bulma ve var olma süreçlerinin temellerinin atıldığı yer çocukluğu olmaktadır. Birey olma sürecini tıpkı çocukluğunda olduğu gibi büyümüş haliyle de yorumlamaktadır ve bu yüzden çocukluğuna karşı bir özlem duymaktadır. Bu özlemi duyma sebebi ise farkında ve aydın olması tetiklemektedir çünkü dün ile bugünü karşılaştırabilmektedir.

Ülkü Tamer'in Alleben Öyküleri adlı yapıtında anlatıcı figür yaratma işlevi çocuk figürler üzerinden okura sunulmaktadır. Çocukluğunu anlatan farkında bir yazar anlatıcının özellikle çocuk anlatıcı seçmesindeki en önemli sebep özlemini duyduğu günlere en temiz, masum ve saf duygularla bakabilme isteği olmaktadır. Bugünün bozulan değerlerinde çocukluğundaki bireysel ve toplumsal değerleri hatırlayarak, çocukluğuna sarılarak onları hafızasında canlı tutmak istemek ve unutmak istememektedir. Tüm çocukluğun ortak unsuru olan bu duygulara da evrensel bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Öykülerdeki temel nokta sevgi üzerinedir. Hem bireysel duygularla ve değerlerle kimliğini oluşturan, hem de toplumsal yönden çok sıkıntı çektiği için fazlasıyla toplumsal değerlere sahip olan toplumunu, vatanını, 'sevgiyle' kenetlenme öyküleriyle okura sunmuştur.

Sevgiyle birbirine kenetlenen bir toplumun bireyleri, o toplumun içinde yer alarak ait hissetmektedirler. Bu yolla çocukluğunu özleyen oraya kendini ait hissedene bireyin yaşama tutunması kolaylaşmaktadır. Bireyin kendisini, çevresini ve toplumunu koşulsuz sevmesi ve onlara değer yargılarıyla koşulsuz bağlanması, yapıt boyunca üzerinde durulan nokta olmaktadır.

KAYNAKÇA

Tamer, Ülkü. Alleben Öyküleri. İstanbul: Adam Yayınları, Şubat, 1995.